

Lausunto luonnoksesta STM:n asetukseksi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin valtion varoista vuonna 2021 myönnettävästä avustuksesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta asetusluonnoksesta. Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta on vuodesta 2005 alkaen tuettu erillisrahoituksella, alkuun määräaikaisin järjestelyin ja 1.1.2020 alkaen toistaiseksi voimassa olevalla lailla (ns. Rahoituslaki 1109/2019). Luonnosteltu asetus liittyy tähän rahoituslakiin.

Erikoisalan koulutustarpeesta ja koulutuksen erityispiirteistä

Työterveyshuollon henkilöstön pätevyysvaatimuksista säädetään Valtioneuvoston asetuksessa 708/2013. Lääkärin perustutkinto ei suoraan päteviä työterveyshuollon tehtäviin, vaan päätoimisesti (yli 20 tuntia viikossa) työterveyshuollossa työskentelevältä lääkäriltä edellytetään alan erikoislääkärin koulutusta tai vähintään erikoistuvan lääkärin statusta. Rahoituslain turvin on viidentoista vuoden aikana luotu toimiva ja tehokas koulutusjärjestelmä viiden yliopiston, kentän koulutuspaikkojen sekä Työterveyslaitoksen yhteistyönä. Vaikean erikoislääkäriavajeen korjaamisessa on edistytty, kun valmistuvien määrä on voinut nousta aiemmasta noin 20-25/vuosi tasolle 40-50/vuosi. Ulkoisen arvioinnin (STM Raportteja 2015:11) mukaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus edustaa kehittyntä toimintamallia.

Erikoislääkärikoulutuksen tarveselvityksen (STM Raportteja 2016:57) mukaan vuoteen 2030 asti tarvitaan noin 44 uutta työterveyshuollon erikoislääkärinä vuosittain, eli rahoituslain mahdollistama koulutusvolyymi, jotta maassamme olisi vuonna 2030 noin 1000 työterveyshuollon erikoislääkärinä, yksi noin 2500 työvoimaan kuuluvaa kohden. Määrä on palvelujärjestelmän muodosta riippumatta perusteltu työurien tukemisen tarpeisiin. Työurien tukemisessa tarvitaan erityisosaamisia, joihin työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksella osaltaan pyritään. Valtakunnallinen kattavuus tukee koko alan kehittämistä terveydenhuollon kokonaisuuden tueksi. Viime vuosien lainsäädännössä on merkittävästi lisätty työterveyslääkäreiden tehtäviä pitkittyvien työkyvyttömyyksien arvioinnissa sekä kuntoutuksen ja hoidon koordinaatiossa. Säädöspohjaisia tehtäviä on laajennettu myös työllistymiskyvyn tukemiseen. Valtioneuvoston Työterveys 2025 periaatepäätöksen mukaisesti jatkossa tavoitellaan osaamisten hyödyntämistä myös työttömien työkyvyn

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk

tukemisessa (STM Raportteja 2017:11). Vuonna 2020 on käynnistynyt valtionvarainministeriön rahoittama TYÖOTE-hanke, jossa rakennetaan valtakunnallisesti entistä tiiviimpää erikoissairaanhoidon ja työterveyshuollon yhteistyötä. Käynnissä on muitakin merkittäviä hankkeita työterveyshuollon ja muun terveydenhuollon käytäntöjen tiivistämiseksi. Järjestelmän edellyttämät osaamiset on vastaavasti turvattava.

Kaikkien alojen erikoislääkärikoulutuksen uudistamistyö etenee STM:n johdolla kohti yhä parempaa kytkeä palvelujärjestelmän tarpeisiin sekä kohti parempaa laatua osaamisperustaisuuden lähtökohdasta (STM asetus 55/2020). Tämä tarkoittaa työterveyshuollon erikoisalalla tarvetta entistä tiiviimpään yhteistyöhön koulutusta antavien yliopistojen sekä koko valtakunnan kattavan kentän yhteistyössä. Osaamisperustaisten tavoitteiden saavuttamisen arviointi suurella yli 900 erikoistujan erikoisalalla ei voi toteutua yliopistojen kampuksilla, vaan kentän koulutuspaikkoja on tuettava kouluttajalääkäreiden verkoston ja yliopistojen toimin. STM:n 1.2.2020 voimaan tulleen asetuksen linjassa yliopistot uudistivat nopeasti keväällä 2020 erikoislääkärikoulutuksen uudet opetussuunnitelmat (OPS 2020-). Rakenteita tuli uudistaa painottaen koulutusjaksokohtaisten tavoitteiden ja ohjausmekanismien muotoilua.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa runko- ja eriytyvän koulutuksen rakenteen poistuminen sekä uuden OPS rakentamisen vaatimukset ratkaistiin mm. erottamalla 6 kuukauden koejakso 24 kuukauden työterveyshuoltojaksosta. STM erikoislääkärikoulutuksen toimenpideohjelman (2016-2019) edellyttämän valintamenettelyn käyttöönotto oli vuoden 2019 pilottivaiheessa pakottanut sijoittamaan uuden koejakson työterveyshuoltojakssoon, mikä osoittautui pulmalliseksi ko. jaksos lyhyiden ja koejakson ajoittamisen haasteen vuoksi monipaikkaisessa koulutuksessa. Toisaalta jo vuonna 2020 on nähty, että työterveyshuollossa toteutuvan koulutukseen koejakson kevyempi ohjausmenettely ei pohjaosaamisen puuttuessa riitä. Tiivistä ohjausta tarvittaisiin välittömästi. Nopeasti rakennettu tuki virtuaaliyliopiston välityksellä auttaa osittain, mutta ei ratkaise valintamenettelyssä koejaksoon sisältyvän arvioinnin vaatimaa resurssointia. Lisäksi tulee huomata, että valintamenettely jo itsessään hidastaa koulutuksen alkua ja pidentää alalle tullessa toteutuvaa työterveyshuollon sairaanhoidossa toimimista epätarkoituksenmukaisella tavalla. Rakenne vaatiikin ensi tilassa korjausta ja kouluttajalääkärien antaman systemaattisen ohjauksen aloittamista jo koejaksolla määräaikaisen opinto-oikeuden aikana.

Asetusluonnoksesta

Nyt lausuttavana oleva asetuseruonnos vuodelle 2021 sisältää useita muutoksia verraten edelliseen STM asetukseen 1272/2019 vuodelle 2020. Avustus ohjautuisi edelleen kolmen tahon toimijoille (yliopistot, Työterveyslaitos, palvelujärjestelmän koulutuspaikat), erikoisalalla koulutusjärjestelmän yhteistyön mukaisesti. Kokonaissumma 2,9 miljoonaa euroa säilyisi ennallaan, mutta Työterveyslaitoksen osuutta nostettaisiin 120 000 euroa, yliopistojen osuutta vähennettäisiin yhteensä 80 000 euroa ja koulutuspaikkojen osuutta vähennettäisiin 40 000 euroa.

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk

Yliopistoille on aiempina vuosina kohdistettu työterveyshuollon klinisen opettajan kustannuksiin 81 000 euroa kullekin viidelle koulutusta antavalle yliopistolle. Järjestely on mahdollistanut rahoituslakikausien mukaisten pitempien työsuhteiden solmimisen ja tehtäviin palkattujen henkilöiden pitkäjänteisen sitoutumisen ja kasvun tehtävissään järjestelmän parhaaksi. Aikaisemmilta vuosilta rahoituslakikausien saumakohtista saatujen kokemusten nojalla tiedetään, että epävarmuuskaudet työsuhteiden jatkosta ovat aiheuttaneet vaihtuvuutta ja merkittävästi aina alkuun haitanneet toimintaa. Kokopäiväiset ja osa-aikaiset kliniset opettajat ovat keskeisen tärkeitä toimijoita professorien tukena. Toiseksi suurimman erikoisalnan koordinaatio ei onnistu ilman heidän työpanostaan. Asetusluonnoksessa tämän momentin summia ja rakennetta esitetään nyt merkittävästi muutettavaksi siten, että viisi yliopistoa yhdessä saisi jaettavaksi kokonaissummana 40 000 euroa vähemmän, yhteensä enintään 365 000 euroa, mikä tasajaolla tarkoittaisi 73 000 euroa kullekin yliopistolle.

Tähän mennessä klinisen opettajan momentille käytettävissä ollut summa 81 000 euroa on ollut käytettävissä ainoastaan tähän tarkoitukseen. Yliopistojen palkkausjärjestelmän nojalla pieni osa avustuksesta on jäänyt käyttämättä. Nyt näyttää, että asetusluonnoksessa on tavoiteltu ratkaisua tähän momentin aiemmasta muotoilusta johtuvaan rahan käytön haasteeseen.

Tarkoituksenmukaisempaa ja joustavampaa muotoilua on aiemmin toivottu myös yliopistoilla, erityisesti mahdollisuutta osoittaa klinisen opettajan momentilta mahdollisesti ylijäävä osio yhteisen virtuaaliyliopiston ja muun erikoislääkäriskoulutuksen momentilla käytännön koulutuksen tarpeisiin. Klinisen opettajan momentilta ylijäänyt osio Oulun yliopistossa on kuitenkin ollut pienempi kuin nyt esitetty määrärahan tasajakoinen vähennys. Esimerkiksi vuonna 2019 klinisen opettajan avustuksen kokonaiskustannus oli vajaat 75 000 euroa, joten uusi esitetty summa on vääjäämättä liian pieni.

Nyt esitetty uusi rakenne on myös käytännön menettelytapana erittäin huolestuttava tunnistaen klinisten opettajien keskeisen tärkeä merkitys valtakunnalliselle verkostolle. Erikseen määriteltävä avustuksen keskinäinen jako viiden yliopiston kesken tarkoittaisi luonnollisesti vuosittaista neuvottelua rahanjaosta. Itsenäisten yliopistojen erilaiset prosessit eivät suoraan keskustele keskenään nyt eikä lähiaikoina, joten joka tapauksessa tarvittavan resurssin järjestelyistä aiheutuisi merkittävää ylimääräistä haittaa. Kaikissa yliopistoissa rahoituksen pitkäjänteisyyttä edellyttävien henkilöstö- ja taloushallintojen käytäntöjen vallitessa muutoksesta koituisi ilmeistä työsuhteiden katkonaisuuden ja vaikeasti hallittavan vaihtuvuuden vaaraa.

Esitämme asetusluonnosta muutettavaksi siten, että klinisen opettajan avustukseen osoitettava summa osoitetaan jatkossakin kullekin yliopistolle erikseen, entisen 81 000 euron suuruisena, mutta mahdollistaen klinisen opettajan momentilta mahdollisesti ylijäävän summan osoittaminen käytettäväksi yhteisen virtuaaliyliopiston ja muun erikoislääkäriskoulutuksen momentilla.

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www oulu fi /ltk

Yliopistojen yhteisen virtuaaliyliopiston kustannuksiin on viime vuosina osoitettu 400 000 euroa, joten asetusluonnoksen esitys 360 000 euron avustuksesta viiden yliopiston tarpeisiin on merkittävä vähennys. Erikoislääkärikoulutuksen uudistuksen tukemisessa virtuaaliyliopiston merkitys on samalla voimakkaassa kasvussa. Osaamisperusteisuuden arviointikäytäntöjen uudistuksen, ja myös valintamenettelyosuuden koejakson tukemista kentän tukena on toteutettu tätäkin kautta ja lisätuen tarve on ilmeinen. Virtuaaliyliopiston toimintasuunnitelman ja sitä vastaavan rahoituksen vuosittainen neuvottelu on haastavaa yliopistojen prosessien erillisyyden vuoksi, mutta tällä momentilla koulutusta tukevat ratkaisut ovat nopeampoisempia kuin kliinisen opettajan momentilla ja yliopistorajat ylittävä yhteistyö on saatu tukemaan kokonaisuutta.

Esitämme asetusluonnosta muutettavaksi siten, että yhteisen virtuaaliyliopiston kustannuksiin myönnetään jatkossakin 400 000 euron avustus, jota lisäksi tuetaan kliinisen opettajan avustuksen momentilta mahdollisesti yli jäävällä osuudella.

Työterveyslaitokselle kohdistetaan asetusluonnoksessa 1 240 000 euroa eli 120 000 euroa enemmän kuin edellisvuonna kolmen ohjaavan erikoislääkärin ja yhdentoista erikoistuvan lääkärin sekä koulutuksen seuranta- ja kehittämisjärjestelmien kustannuksiin sekä koulutuksen hallinnointiin.

Avustuksen kasvu on asetusluonnoksessa ohjattu Työterveyslaitokselle yliopistoilta ja koulutuspaikoilta. Yliopistot arvostavat suuresti Työterveyslaitoksen kanssa tehtävää hyvää ja monipuolista yhteistyötä sekä sen toteuttamaa yliopistosairaalajaksoa vastaavaa koulutusjaksoa erikoislääkärikoulutuksen osana.

Yliopistojen ja koulutuspaikkojen välttämättömien osioiden toteuttamiseen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoituslaki on kuitenkin korvaamattoman tärkeä rakenne, ja toivomme, että Työterveyslaitoksen rahoitustarpeen kasvuun olisi mahdollista löytää jokin muu ratkaisu.

Palvelujärjestelmän koulutuspaikkojen avustukseen kohdistetaan asetusluonnoksessa 40 000 eurolla pienennetty summa, enintään 935 000 euroa. Luonnoksen teksti on muutoin entisen kaltainen, mutta rajaus ”eriytyvän koulutuksen” korvataan luonnoksella ilmaisulla ”työterveyshuoltojakson, työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson tai kuntoutuslaitoksessa suoritettavan kliinisen palvelun (po. koulutusjakson)”.

Palvelujärjestelmälle osoitettavan avustuksen riittävyyteen kohdistuu erityinen huoli. Summa on jo selvästi alimitoitettu vuodelle 2020 useista syistä:

Julkisia työterveysyksiköitä on kilpailulainsäädännön muuttuessa laajasti yhtiöitetty ja myyty, mikä tarkoittaa, että nämäkin koulutuspaikat siirtyvät hakemaan korvauksia koulutus-EVOjen sijaan rahoituslain puolelta.

Käsityksemme mukaan kaikilla muilla erikoisaloilla koulutus-EVO-korvauksia maksetaan koejaksonkin ajalta. STM asetuksen 55/2020 ja siitä seuranneen OPS-uudistuksen ohjaamana olimme pakotettuja kesken rahoituslain asetuskauden sanoittamaan rajaus kouluttajakorvauksista 24 kk pituuteen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kuvatuin ulkoisin

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk

perustein muutetussa rakenteessa. Ratkaisu oli kompromissi. Se on jo osoittautunut käytännössä pulmalliseksi perusopetuksen tuottaman pohjaosaamisen puuttuessa. Vaikka erikoisala on erillisjärjestelyin nopeasti ottanut osan koejakson ohjausta hoidettavaksi virtuaaliyliopiston kautta, koejaksojen arviointi valtakunnallisessa verkostossa ei ole mahdollista ilman koulutuspaikkojen panosta. Luontevaa olisikin saattaa kouluttajakorvaukset koskemaan myös koejaksoa, vähintään osittain, asetuksessa koejakso erikseen mainiten.

Edelleen toteamme, että asetusluonnoksen uusi muotoilu pitää sisällään mahdollisuuden kouluttajakorvauksen hakemiseen uudelle ryhmälle kouluttajalääkäreitä. Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen OPS:n mukaisesti 6 kuukauden työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson voi suorittaa erikseen hyväksytyssä projektissa tai tarkoitusta varten erikseen perustetussa yksikössä työterveyshuollossa. Nämä projektit eivät aikaisemmin ole olleet kouluttajakorvausten piirissä, koska ne eivät ole olleet koulutuspaikkasopimusten mukaista työterveyshuoltojakson palvelua, eivätkä työterveyshuollon koulutuspaikat toisaalta ole voineet hakea työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson koulutuspaikkasopimuksen mukaisia kouluttajakorvauksia. Jaksojen rahoitus on perustunut palveluntuottajien vapaaehtoiseen panostukseen. Korvattavuutta on puolestaan tarkasteltu kahden eri tyyppisen jaksokohtaisen koulutuspaikkasopimuksen kannalta. Nyt luonnosteltua asetustekstiä lukien korvattavuus näyttäisi laajenevan uudella tavalla.

Katsomme, että tulevaisuudessa tulee harkita kouluttajakorvausten laajentamista tähän suuntaan, mutta tässä vaiheessa katsomme edellä kuvatut koejaksoa koskevat tarpeet vielä kiireellisemmiksi ja olemme sitoutuneet jatkamaan työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson osalta nykyisen kaltaisella käytännöllä avustuksen riittävyyden tukemiseksi.

Esitämme, että asetusluonnoksessa koulutuspaikoille osoitetaan entinen vähintään 975 000 euron avustussumma, käynnistetään selvitystyö avustussumman kasvattamiseksi, ja että työterveyshuollon koulutuspaikoille mahdollistetaan korvaukset 6 kk koejaksolta 24 kk työterveyshuoltojakson lisäksi.

Uuteen asetukseen tarvitaan siis muutos aikaisempien vuosien rajaukseen ”eriytyvän koulutuksen koulutuskuukautta...kohden...”, koska rakenteen muututtua OPS ei sisällä eriytyvän koulutuksen käsitettä. Jotta avustukseen oikeutettujen tulkinta tässä vaiheessa olisi yksiselitteistä, ehdotamme muutettavaksi luonnoksen tekstiä ”työterveyshuoltojakson, työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson tai kuntoutuslaitoksessa suoritettavan kliinisen palvelun koulutuskuukautta ja kutakin koulutuksessa ollutta lääkäriä kohden...” seuraavaan muotoon: ”koejakson, työterveyshuoltojakson tai kuntoutuslaitoksessa suoritettavan työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson koulutuskuukautta kohden korvauksen enimmäismäärän 975 000 euron rajoissa.”

Mikäli järjestelyyn tarvittaisiin 6kk koejakson osalta siirtymäkautta vuonna 2021, edellämainittua muotoilua voisi täydentää lauseella ”Kuitenkin koejakson osalta korvaus maksetaan enintään kolmen kuukauden ajalta”. Järjestely olisi tässä vaiheessa kompromissi, mutta yhdessä virtuaaliyliopiston tukiratkaisujen kanssa turvaisi ensivaiheen ohjauksen ja koejaksojen arviointien toteutumisen.

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www.oulu.fi/ltk

Lopuksi

Oulun yliopistossa erikoistuu työterveyshuoltoon noin 130 lääkäriä, valmistuneita oli vv. 2016-19 noin viisi vuodessa. Olennainen osa koulutusta toteutuu kentän koulutuspaikoilla: maantieteellisesti laajalla alueella Kokkolasta ylimpään Lappiin sijaitsevien 25 koulutuspaikkasopimuksen puitteissa toimii yli 40 kouluttajalääkäriä, joiden toimintaa oppiala koordinoi ja tukee aktiivisesti. Yliopistojen yhteinen työterveyshuollon virtuaaliyliopisto on keskeisen tärkeä tässä maastossa. Oulun yliopiston työterveyshuollon oppialan toiminnalle rahoituslain ja asetuksen mukainen avustus kliinisen opettajan ja virtuaaliyliopiston suunnittelijan palkkaamiseen on täysin välttämätön edellytys. Työterveyslaitoksen avustus puolestaan mahdollistaa tärkeät Työterveyslaitosjakson erikoistumispaikat. Aivan keskeinen osa koulutusta toteutuu kentän koulutuspaikoilla kouluttajalääkärien henkilökohtaisen ohjauksen, usein tukea edellyttävän toimipaikkakoulutuksen sekä lisääntyvässä määrin STM ohjaaman ja yliopistojen yhteistyössä kehitettävän osaamisperustaisen arvioinnin keinoin. Rahoituslain mukaiseen toimintaan varattavan avustuksen kokonaismäärän riittävyttä tuleekin jatkossa arvioida palvelujärjestelmän muutoksia tarkoin seuraten. Kaikki työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen toimijat näkevät ilmeisen tasokorotuksen tarpeen 2,9 miljoonan euron kokonaissummassa.

Oulun yliopisto puoltaa ja pitää tärkeänä STM:n asetuksen säätämistä vuodelle 2021 työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen toteutumisen turvaamiseksi. Esitämme luonnokseen kolmea muutosta, jotka on kuvattu yllä vahvennetulla kirjasintyypillä.

Lääketieteellinen tiedekunta

Oulun yliopisto
Lääketieteellinen tiedekunta

PL 5000
90014 Oulun yliopisto

www oulu fi /ltk

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UniOulu Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed with the UniOulu Sign system

Päiväys / Date: 19.11.2020 13:18:55

Oulun yliopiston henkilökunta

Essi Kiuru

*Yksiosainen henkilötunnistus (UniOulu käyttäjätunnus)
Simple person identification (UniOulu user account)*

Päiväys / Date: 19.11.2020 13:43:01

Oulun yliopiston henkilökunta

Jouko Niinimäki

*Yksiosainen henkilötunnistus (UniOulu käyttäjätunnus)
Simple person identification (UniOulu user account)*